

28-05-2014

Stand van zaken "Decentralisaties"

Algemeen

De decentralisatie van de jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, arbeidsparticipatie en de zorg voor chronische zieken en gehandicapten per 1 januari 2015 is een ingrijpende stelselwijziging: gemeenten worden beleidsmatig en uitvoerend verantwoordelijk voor de zorg, ondersteuning en begeleiding van naar schatting ruim 800.000 mensen méér. Voor de uitvoering hiervan wordt een bedrag overgeheveld van ruim 8 miljard euro dat onderdeel uit gaat maken van het deelfonds sociaal domein waarin ruim 11 miljard euro wordt opgenomen.

Deze stelselwijziging raakt ook het werk van rekenkamers en rekenkamercommissies. Waar het takenpakket, de verantwoording en de democratische controle van Rijk en gemeenten verandert, verandert ook de controle en het onderzoek van rekenkamers.

Stand van zaken voorbereiding Rijk en gemeenten

Rijk en gemeenten hebben in 2013 stappen gezet om zich voor te bereiden op de decentralisaties. Stappen die zijn gericht op het inrichten van de eigen organisatie en het maken van afspraken met aanbieders, om te zorgen voor continuïteit van zorg, ondersteuning en begeleiding. Wel is er nog veel werk te doen in de korte tijd die rest tot 1 januari 2015:

- De Wet maatschappelijke ondersteuning en de Participatiewet zijn nog niet aangenomen door de Staten-Generaal.
- De macrobudgetten jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning zijn nog niet vastgesteld door de staatssecretaris van VWS.
- Het verdeelmodel voor het Gemeentefonds is nog niet vastgesteld.
- Harmonisatie van definities en criteria die het gevolg zijn van wetgeving en financiering zijn nog niet vastgesteld. Dit is een belangrijke voorwaarde voor eenduidigheid van sturing en verantwoording.
- De informatie(voorziening) om de resultaten van de decentralisatietaken te kunnen volgen en hierover verantwoording af te leggen (zowel op lokaal als nationaal niveau) is nog niet ingericht.

Uit onderzoeken van veel organisaties komt twijfel naar voren over de haalbaarheid van de decentralisaties per 1 januari 2015:

- Raad voor de financiële verhoudingen wijst op risico's voor de haalbaarheid
- CPB wijst onder meer op financiële risico's
- Transitiecommissie Stelselherziening Jeugd wijst op vertraging
- NSOB signaleert grote variëteit in voortgang voorbereiding
- Transitiebureau Wmo signaleert onvoldoende voortgang bij invoering Wmo
- Raad van State wijst op korte invoeringstermijn decentralisaties

Ook de Algemene Rekenkamer heeft niet kunnen vaststellen dat het kabinet op dit moment zekerheid kan bieden over een haalbare en verantwoorde invoering op 1 januari 2015. Zij houdt in de rapportage van haar jaarlijkse verantwoordingsonderzoek een pleidooi voor:

- Extra beoordelingsmoment dit najaar of voldaan is aan voorwaarden:
 - Is continuïteit van zorg en hulp gewaarborgd?
 - Is wet- en regelgeving tijdig gereed?
 - Zijn verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden duidelijk gedefinieerd?

- Hebben gemeenten hun interne organisatie adequaat ingericht?
- Hebben gemeenten voldoende inzicht in samenhang doelgroep en middelen?
- Is democratische controle en verantwoording ingericht?
- Tijdelijke Transitie Autoriteit voor sociaal domein
- Slimme en slanke informatie-arrangementen

Democratische controle

Gemeentebesturen moeten vanaf 1 januari 2015 aan de gemeenteraad verantwoording kunnen afleggen over het door hen gevoerde beleid en de besteding van de financiële middelen. Dit vraagt om een duidelijke koppeling van beleid en geld.

Gelet op het belang van een goede democratische controle vragen de beperkte bevoegdheden van de lokale rekenkamers en rekenkamercommissies voor onderzoek bij samenwerkingsverbanden en deelnemingen om aandacht. De minister van BZK heeft de Tweede Kamer in 2013 twee wetswijzigingen toegezegd. Hij heeft inmiddels de Gemeentewet en de Provinciewet gewijzigd, zodat ook rekenkamercommissies de bevoegdheden krijgen om inlichtingen in te winnen en onderzoek in te stellen bij samenwerkingsverbanden. Ook heeft hij in deze wetten de bevoegdheden van lokale rekenkamers en rekenkamercommissies bij deelnemingen uitgebreid en daarbij het gezamenlijk belang van de deelnemende gemeenten als uitgangspunt genomen. Deze wijziging is op 20 maart 2014 aangenomen door de Tweede Kamer en op 8 juli 2014 door de Eerste Kamer.

Waar dit wetsvoorstel nog niet in voorziet en waar dus gaten in de bevoegdheden van de lokale rekenkamerfunctie (RK/RKC) blijven zitten zijn de volgende situaties:

- Als de 50% grens van deelname in aandelenkapitaal niet gehaald wordt (noch door één gemeente, noch door meerdere gemeenten), dan blijft RK/RKC niet bevoegd;
- Geen bevoegdheden RK/RKC als zaken via contract worden geregeld;
- Geen bevoegdheden RK/RKC als zaken worden ingekocht/ aanbesteed (vgl. Wet forensische zorg);
- Als bij leningen/ subsidies/ garanties grens van 50% niet gehaald wordt blijft RK/RKC niet bevoegd.
- Er is geen rwt-constructie bij gemeenten zoals bij de rijksoverheid, waar de AR bevoegd is tot controle.